

Ringel László Fia, Mihály És Lánya, Vera

Ez a kép 1953-ban készült a felsődomonyai házunk kertjében a fiunkról, Mihályról és a lányunkról, Veráról. Leával 1946-ban házasodtunk össze. 1947-ben született meg a lányunk, Vera. Zsidó nevén Dvoira. 1950-ben jött a világra a fiunk, Mihálynak, azaz Mojsénak neveztük el, a két nagyapa, Lea apja és az én apám emlékére. A szovjet személyi igazolványában pedig az áll, hogy Mihail. A fiam megszületése után nagyon szűkösen voltunk már Lea unokatestvérénél, és a családjának sem volt túl kényelmes ez az állapot. Elhatároztuk, hogy átköltözünk Felsődomonyára. Elértem, hogy kiürítsék és visszaadják a régi kis házunkat. Meglepetésemre a dolog gyorsan elintéződött. Ahogy tudtam, rendbe hoztam a házat, és beköltöztünk. Meglepett és megérintett, amikor a helyiek kezdték visszahozni azokat a holmikat, amiket az üresen maradt házból vittek el. Képeket kaptam vissza, köztük a nagyapám és az apám portréját, és visszakerült néhány bútor is ilyen módon. A gyermekeim úgy nőttek föl, mint a többi szovjet gyerek. Orosz általános iskolában tanultak, és az akkori rendnek megfelelően, úttörők és komszomolisták voltak. Egyaránt voltak zsidó és nem zsidó barátaik. A feleségemmel nem néztük a származást, azt tartottuk fontosnak, hogy milyen az ember. A gyermekeinket mindenesetre zsidónak neveltük. A feleségem ivritül tanította őket, én pedig meséltem nekik a zsidó történelemről, a hagyományokról, a vallásról. A fiam nagyjából négy éves volt, amikor már el tudta mondani héberül a négy hagyományos pészahi kérdést [lásd: má nistáná]. A széderestén már ő tette föl nekem a kérdéseket, ahogyan kell. Persze mondtuk nekik, hogy erről ne meséljenek az óvodában vagy az iskolában, mert kellemetlenségeink támadhatnak. Bármilyen furcsa, a gyerekek ezt megértették. Amikor a fiam betöltötte a tizenharmadik évét, otthon megtartottuk a bár micvóját. Eljöttek a zsidó barátaink, és közösen tartottuk meg a szertartást a szokásoknak megfelelően. A feleségemmel otthon magyarul és jiddisül beszéltünk, a

gyerekekkel pedig magyarul, jiddisül és nagy néha oroszul. Én nem tudtam olyan jól jiddisül, mint a feleségem. Neki ugyanis jiddis volt az anyanyelve, én meg csak a héderben tanultam. A feleségem úgy gondolta, hogy a gyerekeinknek tudniuk kell jiddisül.